

Weet u wat nu zo prettig is?

Dat ik hier als juryvoorzitter, kan zeggen dat we met heel veel plezier ons jurywerk hebben verricht. Vooral omdat we echt aangenaam verrast waren door de kwaliteit van de inzendingen.

Omdat we zien dat er geïnnoveerd wordt, kijkend naar de manier waarop verhalen worden verteld.

Omdat we zien dat nieuwe journalisten doorbreken, die niet van zichzelf zeggen dat ze -ik noem maar wat- de beste oorlogsverslaggever van het land zijn, maar hun werk laten spreken.

En omdat deze prijs bestaat.

Na een lange periode was het zuurstof -lees het geld- een beetje verdwenen bij de Dick Scherpenzeelprijs, altijd gericht op niet-westerse journalistiek. Dat was jammer; ik heb de laatste twee jaargangen meegemaakt en ook daar kwam mooi werk langs. De context was een andere- ik maakte me toen iets meer zorgen over de erosie in de buitenlandjournalistiek die ik meende waar te nemen: verdwijnende correspondenten, krimpende budgetten, verdwijnende samenwerkingsverbanden tussen kranten.

Gelukkig ontstond hier een ander, uniek samenwerkingsverband. Tussen de mensen en de organisatie achter de Lira Correspondentenprijs, en de mensen en de organisatie achter de Dick Scherpenzeelprijs.

En hier is-ie dus: de Lira Scherpenzeelprijs. En gelukkig ging er niemand op zoek naar een nieuwe eigentijds-geachte naam.

Het is vast wennen. Een beetje vanuit de ooghoeken naar elkaar kijken. Zouden die immer-dominerende audio-visuele media niet over het gedrukte woord heen denderen? Niet zo raar, met zo'n jury als de onze (wacht nog even met het oordeel, zou ik u willen vragen).

Er was ook een inmiddels gecorrigeerd schoonheidsfoutje: het léék eerst alsof alleen het geschreven woord mee mocht doen. Dat hebben we snel en via de digitale media gecorrigeerd, de inzendtermijn verlengd en dus het gebeid waarop wij grazen behoorlijk vergroot.

Rond de 50 inzenders hadden we. Meer dan 200 verschillende bijdragen. Heel gevarieerd, in aanpak en benadering. We willen er nog meer, overigens. RTL-Nieuws hoort er ook bij, bijvoorbeeld – meer VPRO, meer NOS en EenVandaag. De weekblanden, meer digitale platforms, meer zelfstadige journalisten.

Hoofredacties moeten ook een beetje opgejut: nu zijn het vaak individuele journalisten die inzenden. Eigenlijk zou het mooi zijn als zij – die hoofdredacteuren dus- hun redacties onder spanning zouden zetten: we gaan wél inzenden dit jaar, we gaan winnen bovendien. Niet voor de eer of het geld- hoewel die allemaal mooi is meegenomen- maar omdat een ruime hoeveelheid goed gemaakte verhalen, uit alle relevante hoeken van de wereld, iets zegt over de manier waarop je naar de wereld kijkt, samenhang wil schetsen, verklaringen zoekt voor de nieuwe *chaostheorie*. De chaostheorie waarin een actie van Assad miljoenen mensen op de vlucht jaagt, van Europa een angstig continent maakt waardoor er hier, op sommige plaatsen, varkenskoppen bij AZC's worden achtergelaten -en het debat beperkt blijft tot het –vanuit de loopgraven- op elkaar afschieten van in giftige taal verpakte vooroordelen.

Inzenden zegt dus iets over de professie, de kwaliteit, van een redactie.

Overigens is de redactionele organisatie niet alleen-zaligmakend. We zien ook individuele journalisten, zeker in het digitale tijdperk, in hun eentje dingen doen – een 'merk', een 'naam' worden. We zien initiatieven als De Correspondent, met een duidelijke interesse voor verhalen van over de grenzen, als een echte verrijking voor wat de afbrokkelende *'Powers that be'* boden. Maar we moeten ze niet te veel prijzen, heb ik kort geleden begrepen van één van die (te) vele columnisten die ons land rijk is.

Columnisten... Hoezeer ik de VVMU ook waardeer, ik zou het liever over de VVNZ hebben. De Vergaande Verplichting Nieuwsgierig te Zijn. Op zoek te gaan naar verhalen. Niet per se van te voren iets vinden, maar iets willen wéten, met de onbevangenheid die bij echte journalisten hoort: het verhaal

zichzelf *de facto* laten schrijven, en niet beschouwen als bouwstenen van de al lang vastgestelde eigen opinie.

Dat is des te noodzakelijk, in een tijd die sterk gepolariseerd is en die vol zit met sterke, onwankelbare meningen en klikvorming door gelijkgestemden. En vol van aanvallen op de afwijkende ander.

Dat is des te noodzakelijk in een tijd waarin dat laagje dat wij tolerantie noemen al lang is weg geschraapt en de lelijke vochtplekken van racisme en onverdraagzaamheid zichtbaar worden.

Overigens, voor mij is de journalistiek geen activiteit die de één met de ander moet verbinden en tegenstellingen overbruggen.

Goeie journalistiek brengt ieder relevant verhaal. Maar met nieuwsgierigheid, met compassie en empathie. Kritisch, controlerend, met onbevangenheid en werkelijke interesse. Misschien hebben wij het moeilijk hier met migranten, met vluchtelingen, met de aantallen, maar dat is geen enkele reden om het verhaal achter de migrantenstromen, om de individuele verhalen niet te willen kennen.

En om de juiste woorden, frames, feiten te gebruiken.

Denk aan deze avond, die in het teken staat van de vluchtelingen crisis, de migranten crisis. Is er wel een vluchtelingen crisis – of is het een organisatorisch/maatschappelijk probleem? En als het al een crisis is, is het ónze crisis – zijn wij in crisis? – of is de crisis toch eigenlijk vooral van de mensen in de modder en in de tenten zelf?

Een goeie journalist is Gutmensch noch Schreeuwmeisje, of Schreeuwjongen.

*

Ik begrijp dat sommigen zich afvragen, zoals ook al eerder bij de Scherpenzeelprijs het geval was, hoe we al die inzendingen kunnen vergelijken. Of dat eigenlijk wel kan. Boeken. Video. Verhalen met links en datavisualisatie op een website. Multimediale producten. Audio. Foto's. Knipsels.

Eerlijk gezegd: het kan. Een boek laat zich vergelijken met 5 minuten video, of de content op een site. Het is niet de uitingsvorm die de doorslag geeft, het is de intrinsieke kwaliteit. Het is de inzet van de maker, of makers. De benadering. Research. Het vermogen te zien, te begrijpen, samen te vatten. Het vermogen –het hoeft niet altijd overigens- om het ‘ik’ van de maker ondergeschikt te doen zijn aan de ander, het verhaal, het gegeven. Het uitgangspunt.

Wij, de jury, kwamen vrij gemakkelijk tot de eerste 11 namen van de longlist; en vervolgens tot de 3 namen op de beide shortlists: die van de prijs zelf en die voor de aanmoedigingsprijs. Ondanks de verschillen in achtergrond bleken we vergelijkbare ideeën te hebben over wat goed is. Overigens zouden we –en dat bevelen we de organisatie ook aan- de jury willen uitbreiden en diverser willen maken, om nog meer discussie en criteria binnen te laten. Ik kan me ook goed voorstellen dat dat onder een nieuwe voorzitter gaat –ik wil ook weer niet tot het meubilair van de prijsuitreiking gaan behoren.

Maar goed, da's intern, dat zal de genomineerden een zorg zijn.

De winnaars dan, en we beginnen bij de Aanmoedigingsprijs. Op de shortlist staan Sarah Venema van de Volkskrant. Maite Vermeulen van de Correspondent. Roeland Termote van NRC.

Wat we goed vinden is dat er een nieuwe generatie correspondenten en makers opkomt, en dat hoofdredacteuren dat mogelijk maken –niet dat defensieve, maar vertrouwen op de kwaliteiten. En dat ze vast aangenaam verrast worden (dat gold en geldt voor meer dan de 3 namen hier).

Sarah Venema, freelance correspondent Middellandse Zee voor de Volkskrant. Sarah schrijft over de vluchtelingencrisis, de maffia, de economische crisis in Griekenland – ze schrijft vooral over mensen, ze kruipt in hun hoofd en ziet door hun ogen. Mede daardoor worden de abstracties van de grote getallen zichtbaar, voelbaar, invoelbaar. Ze doet dat overtuigend, en goed –goed geschreven. Het persoonlijke biedt daardoor meer inzicht dan het grote.

Maite Vermeulen van de Correspondent, doet Conflict & Ontwikkeling – de thematische specialisaties bij de Correspondent spreken me wel aan, juist omdat –maar dat zien we bij Sarah ook- de essentiële verhalen zich niet aan regionale grenzen houden.

Maite schrijft zonder meer spannend, en neemt de tijd voor research, voor gesprekken, om verder door te dringen in de diplomatieke werkelijkheid, -de gebruiken, de buzzwoorden- het isolement van Taiwan –of de huidige Berlijnse Mur, die zij bouwt uit de veto's die in de Veiligheidsraad worden uitgesproken –vooral om te blokkeren.

Het grote wordt hier heel voorstelbaar; de invalshoek is heel creatief.

Roeland Termote is correspondent Centraal en Oost-Europa voor NRC, De Standaard, VRT. Ook hij heeft de pen, de blik, de invalshoek die je echt, meteen, onvoorwaardelijk in zijn verhalen terecht doet komen, Hij reconstrueert met grote precisie wie verantwoordelijk zijn voor de dood van 71 vluchtelingen in een vrachtwagen in Oostenrijk. Zo'n blik is belangrijk; hij zit in de –mag ik zeggen?- Europese bufferstaten tussen het beloofde Duitsland, en de oorsprong van de vluchtelingenstromen. Hij ziet wat er in Hongarije aan het gebeuren is, hoe dat land wegdrijft van wat wij, hier, als het 'normale', ideale EU-land zien. En ook hij weet dat samen te vaten op een manier die verheldert, duidelijk maakt.

De winnaar: Sarah Venema

*

In het begin zei ik al dat wij-van-de-jury ons werk met een grote glimlach hebben gedaan. Om de kwaliteit van de verhalen.

De durf –bij de individuele journalist- bij de redacties ook om die verhalen te maken, in omstandigheden die niet altijd gemakkelijk en soms regelrecht gevaarlijk zijn.

Maar ook om de volle vrijheid waarin de keuzes worden gemaakt. Ik heb daar zelf in het verleden niet al te veel bij stil gestaan –het lijkt soms zo vanzelfsprekend. Maar ik realiseer me –we realiseren ons- steeds meer dat persvrijheid, de vrijheid om zelf te kiezen welke verhalen er gemaakt worden, om gewoon, op basis van professionele criteria, te kiezen – te veel een westers concept (en dan nog slechts in een deel van het westen) aan het worden is.

Het is prettig dat die keuzes hier met een nieuw, prettig soort zelfbewustzijn gemaakt worden. Meer zelfbewustzijn bij de journalistieke organisaties die het eerste decennium van deze eeuw van zich af hebben geschud, niet meer klágen maar doen. En zelfbewuste eigenzinnigheid bij de nieuwkomers, de uitdagers, bij individuele freelancers ook.

Dat grotere zelfbewustzijn leidt vaak ook tot een meer experimentele benadering, waarbij de ééndimensionaliteit van het ene medium wordt vervangen door een medium/platformoverschrijdende benadering die zo veel rijker is...

Het is echt een goeie ontwikkeling dat ook de snellere nieuwsorganisaties veel meer richting *slow, slow journalism*, gaan. Op de haastige 24/7-markt is veel gelijkvormigheid; in de andere aanpak, in *slow journalism*, is veel meer identiteit en eigenheid te ontdekken.

Dat alles is van grote waarde, met het lánd en de árm van Erdogan dichtbij. Met de Russische, Poolse en Hongaarse gedachten over een vrije journalistiek in ons achterhoofd, maar ook de Spaanse ingrepen in de onafhankelijkheid van publieke omroep –en de plaatselijke burgemeester hier die in z'n eentje besluit de gemeente voor journalisten te sluiten, als het even beter uitkomt..

Toch, wij werken in gelukkiger, betere omstandigheden. Dat schept verplichtingen. We moeten 'damned' goed zijn, 'damned' onbevangen. En moeten durven zien waar we slecht in zijn: we zijn niet divers in dat vak van ons. We zijn niet zo open. We zijn niet zo goed in zelfreflectie.

Okay, nu weer waarvoor we hier vooral zijn.

De winnaars.

Onze *favorieten*, da's misschien een betere manier om ze te beschrijven, want we willen eer doen aan alle inzenders, zeker ook degenen op de longlist. De favorieten, dus nu:

Roozbeh Kabooly Nieuwsuur

Heel veel stukken, met een speciale vermelding voor Gert van Langendonck van de NRC, poogden dichtbij de asielzoekers/vluchtelingen te komen en kwamen dichtbij, soms heel dichtbij. Weken, maanden van volgen, nareizen, interviewen leidden tot prachtige reportages. Maar deze reportage van Roozbeh was ongelooflijk effectief in zijn eenvoud: een eigen vlogvideo door een jonge vluchteling. Dichterbij kon je niet komen. Door de ogen van deze jongen en zijn moeder en broer ging je figuurlijk mee op reis. Met kritische, open vragen van Roozbeh, de angst en het verdriet van vertrek en dierbaren achterlaten maar ook het gevoel van avontuur.

Met dit verslag kregen we als kijkers enerzijds een serieuze reportage over het lot van deze Syrische familie maar ook een vlog van een jonge twintiger zoals dat hoort bij deze generatie.

Sanne Terlingen One World, VPRO-Argos

Bijzondere journalist die de titel aanstormend talent allang ontgroeid is. Ze maakte een bijzonder verhaal dat voortkomt uit langdurig onderzoek en een sterk netwerk in een gemeenschap die de meeste journalisten links hebben laten liggen. Het verhaal van een Eritrese vluchteling dat raakt aan het lot van vele vluchtelingen.

Spannende onderzoeksjournalistiek is het. Een verhaal dat veel weg heeft van een thriller maar ook en vooral ontzettend gedegen, diepgaand en uitgebreid opgezet en uitgevoerd is. Complimenten voor Sanne Terlingen maar natuurlijk ook voor Argos/VPRO. Met name ook de innovatieve en bijna game-

achtige wijze waarop de website in elkaar is gezet is ongelooflijk knap en verdient alle aandacht. Eritrese machinaties van geheime dienst/overheid van Eritrea toont aan dat de lange arm van Eritrea zeer serieuze gevolgen voor veiligheid van Eritrees-Nederlandse burgers heeft. Schending van democratisch burgerschap dat pas politieke/juridische aandacht kreeg na deze reportages van Sanne Terlingen en de rechtszaak tegen een hoogleraar. De Laatste reis van Mekonen toont de ware kracht van echt steengoede journalistiek. Hier – en tegen het meeste andere werk dat ze inzond- kan maar weinig tegenop.

Marije Vlaskamp Volkskrant

Marije heeft een duidelijke eigen stijl en toon, met zekere gelaagdheid, originaliteit maar vooral indruk dat je als lezer China en de Chinese burger bij elk artikel op een andere, nieuwe manier leert kennen. Ze graaft achter de onbewogen buitenkant van de Chinese samenleving en ontpopt zich als een droom van een gids die je het China verf voorbij de clichés toont.

Indrukwekkend is met name de Zhiqing reportage van Vlaskamp ism de crossmediale redactie vd Volkskrant. In deze interactieve special lijkt je in een spiegelpaleis te lopen waarin om elke hoek een nieuwe verrassing opduikt van historisch unieke foto's tot aan korte profielinterviews met de vrouwen die deze soms wat bevreemdende nostalgische trip down memory lane af gaan.

Sanne Terlingen wint!

Waardering voor de redacties, organisaties, mensen die hen de tijd en de gelegenheid geven dit bijzondere werk te doen. Enfin. De jury heeft –genoeg- gesproken. De prijs is voor ...

